

Η στάση μας απέναντι στη Μόρφωση των Φοιτητών:

Απλώς αδιάφορη ή, μήπως, εγκληματική;

του Δημητρίου Τασιού

Τόσο στο νέο Νόμο για τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, όσο και στο διάλογο και στη συζήτηση που προηγήθηκε της ψήφισής του, έλειψε τελείως ο προβληματισμός πάνω σε ένα βασικό ερώτημα: *Είναι ο τρόπος με τον οποίο παρέχεται η μόρφωση στους φοιτητές σήμερα ορθός;*

Ας δούμε λοιπόν:

1. Τον τρόπο παροχής της μόρφωσης σήμερα.
2. Τις επιπτώσεις στους φοιτητές.
3. Πώς θα μπορούσε να γίνει καλύτερα;
4. Γιατί, λοιπόν, δεν γίνεται καλύτερα;
5. Τι πρέπει να γίνει: Ο ρόλος της Ακαδημαϊκής Κοινότητας, της Πολιτείας, των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.

Θα κλείσουμε με ένα απλό συμπέρασμα.

1. Πως παρέχεται η μόρφωση σήμερα

Η τυπική σήμερα τάξη - ιδιαίτερα στα ΑΕΙ Αθηνών - έχει επάνω από διακόσιους φοιτητές (που συχνά πλησιάζουν τους 1000). Το μέλος του ΔΕΠ (Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού) δίνει τη διάλεξή του -σε ορισμένες περιπτώσεις επαναλαμβάνει το βιβλίο ή τις σημειώσεις του- και οι φοιτητές ακούν. Ερωτήσεις, συζήτηση και διάλογος, στοιχεία απαραίτητα για τη μορφωτική διαδικασία, είναι αδύνατα (φαντασθείτε τί θα γινόταν αν ο καθηγητής έκανε μια ερώτηση σε ένα ακροατήριο 200 φοιτητών!) *Οι φοιτητές, με άλλα λόγια, είναι απλοί αποδέκτες, δε συμμετέχουν (και επομένως γιατί να εμφανισθούν, αφού μπορούν να διαβάσουν το βιβλίο ή τις σημειώσεις στο σπίτι τους;*

2. Οι επιπτώσεις στους φοιτητές

Πρώτον, οι περισσότεροι φοιτητές αποξενώνονται από την πανεπιστημιακή ατμόσφαιρα, δε συμμετέχουν στον ακαδημαϊκό τρόπο ζωής που δημιουργεί τους επιστήμονες και μηχανικούς.

Δεύτερον, η αποξένωση αυτή των φοιτητών έχει μετατρέψει τα Πανεπιστήμια σε «εξεταστικά κέντρα». Οι φοιτητές διαβάζουν τις παραμονές των εξετάσεων, «δίνουν το μάθημα», και αν δεν το περάσουν, ξανά την επόμενη φορά. Και αν το περάσουν, ξεχρύνουν σε μια εβδομάδα αυτά που «φόρτωσαν» στο μυαλό τους την προηγούμενη. (Υπάρχουν βέβαια και οι λίγοι που μελετούν συστηματικά κατά τη διάρκεια του εξαμήνου. Αυτοί μαθαίνουν. Θα ρωτήσει κανείς γιατί οι «πολλοί» δεν γίνονται σαν τους «λίγους». Η ευθύνη αυτής της μεταστροφής είναι βασικά δική μας. Εμείς πρέπει να φέρουμε τους φοιτητές στην τάξη, κάνοντας την παρακολούθηση χρήσιμη και αποδοτική για αυτούς - και όχι υποχρεωτική, όπως υποστηρίζουν μερικοί).

Τρίτον, αποτέλεσμα των δύο προηγούμενων αλλά ίσως το πλέον σημαντικό, είναι η αρνητική επίδραση όλης αυτής της διαδικασίας στις «αξίες και ήθος» των φοιτητών, όπως αυτά επηρεάζονται από το παραδείγμα μας. *Αυτό που βλέπουν συνεχώς από εμάς, αυτό που διαπερνάει τη νεανική τους ψυχή, είναι το «βόλεμα», όπως θα εξηγήσουμε παρακάτω.*

3. Πώς θα μπορούσε να γίνει καλύτερα

Φαντασθείτε, τώρα, ότι η τάξη των 200 φοιτητών «σπάζεται» σε τέσσερα τμήματα των 50 φοιτητών. Ερωτήσεις, διάλογος και συζήτηση είναι πλέον εφικτά. *Ο φοιτητής μετατρέπεται από παθητικός ακροατής σε ενεργό συμμετέχοντα και, με τη σωστή καθοδήγηση από τον καθηγητή, έχει την ευκαιρία να σκεφθεί, να διαφοροποιήσει το σκεπτικό από το επουσιώδες, να αναπτύ-*

ξει την κρίση του. Αντί για διάλεξη γίνεται αυτό που απλά θα περιγράψουμε ως «μάθημα». Και ο φοιτητής έχει κάθε λόγο να εμφανισθεί στο μάθημα, και εμφανίζεται. Αυτό αποδεικνύεται από το υψηλό ποσοστό παρακολούθησης στα Πανεπιστήμια των Η.Π.Α. και του Καναδά, όπου εφαρμόζεται το σύστημα αυτό (και η παρακολούθηση είναι προαιρετική, όπως εδώ). Και από την προσωπική εμπειρία του γραφοντος, όπου σπάσιμο μιας τάξης 160 ατόμων σε δύο τμήματα αύξησε την παρακολούθηση από 50% στο 80%. Αυξήθηκε επίσης και το ποσοστό επιτυχίας στις εξετάσεις. Και είμαι σίγουρος ότι παρόμοιες εμπειρίες πρέπει να έχουν και όσοι άλλοι συνάδελφοι δοκίμασαν τη μέθοδο αυτή.

4. Γιατί, λοιπόν, δε γίνεται «μάθημα» αντί για διάλεξη;

Πρώτον, το σπάσιμο σε τμήματα είναι ξένο προς το ευρωπαϊκό ακαδημαϊκό σύστημα -από το οποίο προέρχεται το δικό μας- και όπου μάθημα έκανε μόνο ο καθηγητής της έδρας.

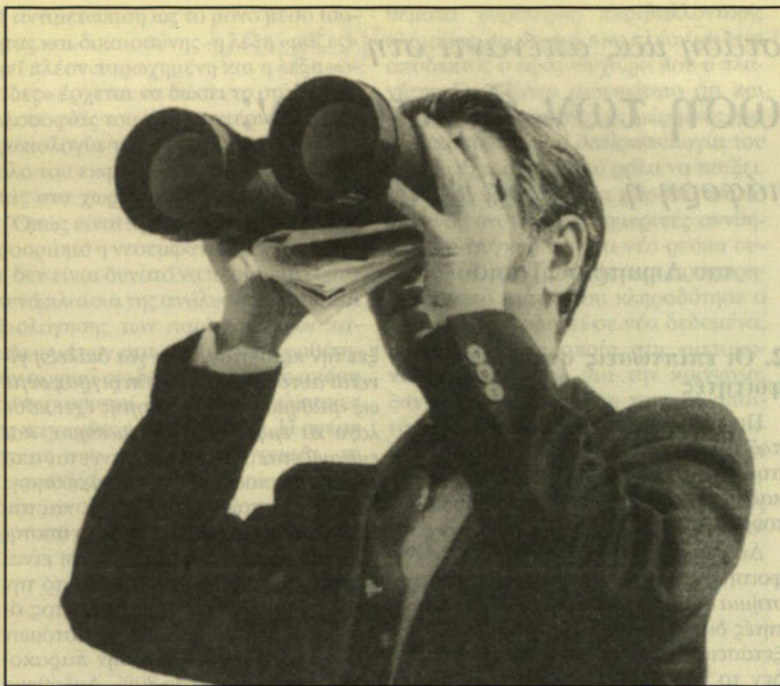
Δεύτερον, πολλοί καθηγητές, ιδιαίτερα υψηλών βαθμίδων, δεν θέλουν να μοιρασθούν το γνωστικό τους αντικείμενο (από συνήθεια ή ίσως έλλειψη εμπιστοσύνης στους παλαιούς βοηθούς τους;) με άλλους καθηγητές (συνήθως χαμηλότερης βαθμίδας).

Τρίτον, και το πιο σημαντικό, η δημιουργία τμημάτων θα οδηγήσει, προφανώς, σε αύξηση του διδακτικού φορτίου του ΔΕΠ. Εάν, π.χ., όλες οι τάξεις σπάσουν σε τέσσερα τμήματα, θα τετραπλασιασθεί ο αριθμός ωρών διδασκαλίας του ΔΕΠ. Όπως βέβαια και ο χρόνος προετοιμασίας τους, μια και θα πρέπει να διδάξουν κάποιο άλλο-παραπλήσιο βέβαια (του ιδίου Τομέα, όπως προβλέπει και ο νόμος)- μάθημα από αυτό της ειδίκευσής τους (για πολλούς, το διδακτορικό τους!).

Θα αντιπαληθούν, βέβαια, δύο πρακτικά προβλήματα.

— Πρώτον, ότι δεν υπάρχει αρκετό ΔΕΠ. Αυτό δε μπορεί να ισχύει για

Ο Δ. Τασιός είναι καθηγητής στο Τμήμα Χημικών Μηχανικών του Ε.Μ.Π.

μελέτη θεμάτων/ασκήσεων από τους φοιτητές. Η διόρθωση αυτών πρέπει να γίνεται από φοιτητές υψηλών τάξεων και μεταπτυχιακούς, για τους οποίους θα απαιτηθούν κονδύλια. (Αυτό ταυτόχρονα θα συμβάλει στην ανάπτυξη της έρευνας, αλλά και στο να μείνουν στη χώρα μας τα μυαλά αυτά που φεύγουν έξω και χάνονται για πάντα).

— Να λαμβάνει σοβαρά υπ' όψιν της τις δυνατότητες των ΑΕΙ όταν ορίζει τον αριθμό των εισακτέων.

Ο τρίτος είναι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, τα οποία έχουν να παίξουν έναν πολύ σημαντικό ρόλο.

— Πρώτον, το σύστημα των τμημάτων είναι σχετικά ξένο προς την ελληνική πραγματικότητα: το ΔΕΠ, τους Φοιτητές, την Κοινωνία. Τα ΜΜΕ πρέπει να αναλάβουν μια εκστρατεία ενημέρωσης όπου:

- τα πλεονεκτήματα, αλλά και
- οι δυσκολίες

του συστήματος θα αναπτυχθούν.

— Δεύτερον, οι εκπαιδευτικοί συντάκτες των εφημερίδων και των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών πρέπει να υιοθετήσουν μια πλέον κριτική, και σε μεγαλύτερο βάθος, θέση απέναντι στα θέματα της Ανώτατης Παιδείας, όπως κάνουν οι πολιτικοί συντάκτες. (ΑΣ μην ξεχνάμε ότι η Ανώτατη Παιδεία είναι πιο σημαντική από την πολιτική. Αν η τελευταία ετοιμάζει την κοινωνία του 2000, η Ανώτατη Παιδεία ετοιμάζει αυτή του 2000, αλλά και 2010 και 2030: τους δασκάλους και καθηγητές, τους γιατρούς και δικηγόρους, τους πολιτικούς και τεχνικούς κτλ). Θα πρέπει να αρχίσουν να κάνουν μερικές δύσκολες ερωτήσεις:

— στους Πρυτάνεις, Μέλη ΔΕΠ και Υπουργό Παιδείας: Γιατί οι φοιτητές, που τόσο κουράστηκαν να μπουν στο Πανεπιστήμιο, δεν παρακολουθούν τα μαθήματα;

— στον Υπουργό Παιδείας και σ' αυτούς που συμφωνούν με το νόμο: Θα βελτιωθεί -και πώς;- η μόρφωση των φοιτητών;

— σε αυτούς που διαφωνούν με το νόμο την ίδια ερώτηση για τις δικές τους προτάσεις.

— στους Πρυτάνεις ΑΕΙ που ισχυρίζονται ότι το ΔΕΠ των Ιδρυμάτων τους εκτελεί αξιόλογο διδακτικό έργο: πώς γίνεται αυτό, όταν πολλά μέλη ΔΕΠ των Ιδρυμάτων διδάσκουν μια ή δύο ώρες την εβδομάδα - και μάλιστα εξελίσσονται στην επόμενη βαθμίδα; (Είμαι σίγουρος ότι πολλοί Πρυτάνεις θα την ήθελαν πολύ την ερώτηση αυτή, γιατί θα τους βοηθούσε στη προσπάθειά τους να βελτιωθεί το παρεχόμενο στο Ίδρυμά τους εκπαιδευτικό έργο).

τα παλαιά ΑΕΙ -Αθηνών και Θεσσαλονίκης- όπου λόγω του μεγάλου αριθμού ΔΕΠ το μέσο διδακτικό φορτίο για τη μεγάλη πλειονότητά του είναι της τάξης 2-3 ωρών την εβδομάδα.

- Δεύτερον, ότι δεν υπάρχουν αρκετές αίθουσες. Είμαι σίγουρος ότι το πρόβλημα αυτό μπορεί να λυθεί σε μεγάλο βαθμό εάν αποφασίσουμε εμείς να κάνουμε μαθήματα μέχρι τις 5 ή 6 το απόγευμα (και έτσι θα καλυφθούν και οι εργαζόμενοι φοιτητές). Δεν υπάρχει κανένας λόγος οι Πανεπιστημιακές εγκαταστάσεις -που τόσο στοίχισαν στον ελληνικό λαό- να χρησιμοποιούνται κυρίως τις πρωινές ώρες.

Ο κύριος, επομένως, λόγος για τον οποίον δε γίνεται μάθημα, που δεν παρέχεται δηλαδή η σωστή μόρφωση στους φοιτητές, είναι γιατί πρέπει εμείς το ΔΕΠ να διδάξουμε περισσότερες ώρες, και αυτό δε μας βολεύει.

5. Τι πρέπει να γίνει

Είναι προφανές ότι το σπάσιμο των μεγάλων τάξεων σε τμήματα θα αλλάξει ριζικά το χαρακτήρα της Ανώτατης Παιδείας:

- Οι φοιτητές θα μετατραπούν από φοιτητές «μερικής παρακολούθησης» (κατά την διάρκεια των εξετάσεων) σε φοιτητές «ολικής παρακολούθησης».

— Η μόρφωσή τους θα λαμβάνει χώρα όλο το εξάμηνο, όχι μόνο την περίοδο των εξετάσεων.

— Το Πανεπιστήμιο θα μετατραπεί από «εξεταστικό κέντρο» σε χώρο όπου οι φοιτητές θα βιώνουν ένα ακαδημαϊκό περιβάλλον.

— Θα δημιουργηθεί επικοινωνία μεταξύ φοιτητών και ΔΕΠ, απαραίτητη για την ανάπτυξη των φοιτητών.

Το ερώτημα βεβαίως είναι: Πώς θα επιτευχθεί αυτό; Τρεις παράγοντες θα συμβάλουν στην επίτευξη του σκοπού αυτού.

Ο πρώτος, και προφανώς πλέον σημαντικός, είναι το ΔΕΠ. Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι η μόρφωση των φοιτητών είναι -τουλάχιστον- δική μας ευθύνη. Εμείς πρέπει να δημιουργήσουμε τις συνθήκες εκείνες που θα τραβήξουν τον φοιτητή κοντά μας. Που θα τον βοηθήσουν να αποκτήσει τη μόρφωση την οποία ονειρευόταν -και για την οποία τόσους κόπους κατέβαλε- ως υποψήφιος.

Ο δεύτερος είναι η Πολιτεία, η οποία πρέπει:

— Να νομοθετήσει αριθμό ωρών διδασκαλίας (μάθημα/εργαστήριο) κατά εβδομάδα όπως σε όλες τις χώρες: 9 για τις χαμηλές βαθμίδες και 6 για τις υψηλές (λόγω αυξημένου διοικητικού έργου). Αυτό θα οδηγήσει, εκ των πραγμάτων, στη δημιουργία τμημάτων (πώς αλλιώς θα καλύφουν τα μέλη ΔΕΠ τις απαιτούμενες, κατά εβδομάδα, ώρες;).

— Να βοηθήσει οικονομικά. Η αποτελεσματική μόρφωση προϋποθέτει την

